

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Немця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Віліна ПЕРЕСАДЬКО
“ 29 ” серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

рівень вищої освіти	<u>доктор філософії</u>
галузь знань	<u>10 – Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106. Географія</u>
освітня програма	<u>Географія</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«26» серпня 2024 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Людмила Миколаївна НЕМЕЦЬ, д. геогр. н., професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Катерина Юріївна СЕГІДА, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Протокол № 9 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Людмила НЕМЕЦЬ

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Географія»

Гарант освітньо-наукової програми

(підпис)

Катерина СЕГІДА

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «26» серпня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Олександр ЖЕМЕРОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «*Методологія та сучасні технології суспільно-географічних досліджень*» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за напрямом 10 – Природничі науки спеціальності 106. Географія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування в аспірантів компетентності щодо застосування сучасних технологій (просторового, системного, статистичного аналізу, математичного моделювання, математичних методів, комп'ютерних технологій тощо) в суспільно-географічних дослідженнях.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- поглибити та вдосконалити знання щодо сучасних суспільно-географічних досліджень;
- поглибити знання та поняття стосовно основних методів і підходів у аналізі суспільно-географічної інформації;
- поглибити розуміння про сучасні методи суспільно-географічних досліджень – просторового, системного та статистичного аналізу, математичного моделювання, математичних методів та комп'ютерних технологій при вирішенні конкретних наукових задач, що лежать в об'єктно-предметному полі дослідження суспільної географії;
- удосконалити та розширити знання, уміння та навички застосування географічного, системного, синергетичного, інформаційного та історичного наукових підходів у суспільно-географічних дослідженнях;
- удосконалити компетентність стосовно застосування сучасних технологій у суспільно-географічних дослідженнях.

1.3. Кількість кредитів – 8.

1.4. Кількість годин – 240.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Рік підготовки	
1-й	
1, 2-й	
Лекції	
20 год.	
Практичні	
18 год.	
Семінарські	
18 год.	
Самостійна робота	
184 год.	

1.6. Заплановані результати навчання. У результаті вивчення дисципліни здобувачі третього рівня вищої освіти набувають *наступних компетентностей*:

- *інтегральної*: Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері географії, природокористування

та регіонального розвитку, застосовувати сучасні методології наукової та педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення;

- *загальних*: **ЗК01.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; **ЗК02.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; **ЗК04.** Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері географії та з дотичних до неї напрямів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

- *спеціальних*: **СК04.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері географії, природокористування та регіонального розвитку, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень; **СК05.** Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проєкти у сфері географії та з дотичних до неї напрямів; **СК06.** Здатність інтегрувати знання з різних галузей, застосовувати системний підхід та враховувати технічні, правові, етичні та інші аспекти під час розв'язання наукових і прикладних задач та проведення досліджень; **СК07.** Здатність використовувати географічні інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності, аналітичні можливості сучасних геоінформаційних засобів, результатів картографічного моделювання; **СК08.** Здатність до встановлення взаємозв'язків у системі «природа – населення – господарство» за результатами моніторингу геосистем із застосуванням сучасних методів та технологій досліджень.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі третього рівня вищої освіти *набувають наступних результатів навчання*: **РН01.** Мати сучасні концептуальні знання у сфері географії та на межі галузей знань і спеціальностей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інновацій; **РН04.** Планувати і виконувати експериментальні, емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері географії, природокористування, регіонального розвитку і дотичних міждисциплінарних напрямів; **РН05.** Застосовувати сучасні інструменти та технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, в тому числі хмарні технології, методи аналізу даних великої розмірності; **РН08.** Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; **РН09.** Розробляти та досліджувати концептуальні та інші моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері географії та дотичних міждисциплінарних напрямках; **РН10.** Розуміти філософську методологію пізнання, ключові засади професійної та наукової етики, систему морально-культурних цінностей, дотримуватись у професійній діяльності принципів соціальної відповідальності та громадянської свідомості; **РН11.** Застосовувати методи математичного і геоінформаційного аналізу та моделювання сучасного стану та прогнозування змін геосистем

У результаті вивчення дисципліни здобувачі третього рівня вищої освіти *опанують*:

- основні поняття, визначення, умови застосування та можливості просторового, системного та статистичного аналізу;
- основні принципи географічного, системного, синергетичного, інформаційного та історичного підходів до вирішення конкретних наукових задач;
- методи математичного моделювання, класифікацію моделей та особливості їх застосування в різних суспільно-географічних дослідженнях;
- особливості застосування сучасних технологій у наукових суспільно-географічних дослідженнях з огляду на соціальний запит;
- виконувати суспільно-географічні дослідження з використанням новітніх технологій та отримання науково-обґрунтованих результатів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Сутність сучасних технологій в суспільно-географічних дослідженнях

Тема 1.1. Сучасна методологія та технології географічної науки

Рівні методологічного знання конкретної науки як цілісного вчення про методи пізнання та перетворення дійсності. Роль філософії в розвитку методології конкретної науки.

Проблемний підхід в науці (на прикладі суспільної географії). Наукове знання та його елементи. Поняття проблемної ситуації. Методологічні, метатеоретичні та методичні проблеми в суспільній географії.

Система рівнів пізнання: емпіричний, теоретичний, методологічний, філософський, різниця між ними. Критерії практики в географічних дослідженнях. Фундаментальні, пошукові та прикладні географічні дослідження.

Філософсько-методологічне обґрунтування проблеми взаємодії природних та соціально-економічних утворень. Специфіка об'єкта дослідження географічних наук на стику природничих, суспільних та технічних наук. Визначення предмету географії різними науковими школами. Природно-географічні системи (геосистеми). Людина як об'єкт вивчення в географії. Соціогеосистеми, їх ієрархія і особливості.

Тема 1.2. Методологічні основи наукового пізнання в географії.

Технологій та їх застосування

Методологія наукового пізнання в географії, її витoki та основні напрямки. Загальні проблеми організації наукового дослідження в географії. Поняття процесу пізнання і побудова програми дослідження. Основні методологічні принципи в географії. Загальні методологічні підходи в географії: географічний, системний, синергетичний, інформаційний, історичний. Хорологічна концепція і хорологічний підхід, як основа сучасної географії. Система методів географічного дослідження, їх класифікація. Методи інформаційного забезпечення географічних досліджень (методи безпосередніх польових спостережень, дистанційні методи). Картографічний метод та його розвиток і застосування в географічних дослідженнях. ГІС-технології. Сучасні методи географічних досліджень (математичні, моделювання, математико-статистичні, систематизації, порівняльні тощо). Єдність традиційних та новітніх методів в географічних дослідженнях.

Районування як метод географічного синтезу. Погляд на сполучення окремих одиниць. Основні географічні закони і закономірності (широтна зональність, висотна поясність, а зональність, природні територіальні комплекси, соціально-економічні територіальні системи і комплекси, економічне районування тощо). Значення районування для пізнання специфічного, особливого, загального в природі, господарстві, населенні, культурі. Основні просторові географічні поняття. Часові шкали в природничих науках, час в географії (соціальний, історичний, періодичність соціальних явищ тощо).

Розділ 2. Застосування сучасних технологій в суспільно-географічних дослідженнях

Тема 2.1. Теорія взаємодії суспільства і природи як основа наукового аналізу

Поняття закону та закономірності. Система законів та закономірностей в суспільній географії. Динамічні, статистичні, емпіричні, теоретичні закони суспільної географії. Класифікація законів суспільної географії за О. Шаблієм. Система суспільно-географічних законів. (Ниммик, Алаєв, Пістун, Шаблій).

Закон пропорційного розвитку компонентів економіко-географічного комплексу. Закон раціональних територіальних зв'язків. Закон територіальної концентрації продуктивних сил. Закон територіальної диференціації продуктивних сил. Основні закони структури та відповідності Регіональні дослідження. Поняття економічного та соціально-географічного районування, територіально-промислового комплексу, територіальної соціально-економічної системи, територіальної організації суспільства, єдиної системи розселення. Концепція Тюнена про концентричні сільськогосподарські зони навколо міст тощо.

Еволюція географічних уявлень про взаємодію людини та природи. Географічний детермінізм і географічний нігілізм. Проблемні питання впливу географічного середовища на життя людей та господарський розвиток суспільства. Природні ресурси та природно-ресурсний потенціал. Екологічний потенціал території. Географія населення та екологічний потенціал ландшафту. Територіальні еколого-географічні проблеми та ситуації.

Тема 2.2. Методи просторового аналізу у суспільній географії

Господарське освоєння території і географічне середовище. Основні типи господарського освоєння території. Критерії інтенсивності освоєння території. Антропогенні природні процеси в геосистемах. Порушення гравітаційної рівноваги в геосистемах. Зміна вологого обороту та водного балансу. Порушення біологічної рівноваги та біологічного кругообігу речовин. Техногенна міграція елементів в геосистемах. Зміна теплового балансу в геосистемах. Оцінка ступеню антропогенного порушення ландшафтів. Планування територій. Поняття про соціальний, суспільний простір. Міри простору. Багатовимірний ознаковий (фазовий) простір і його застосування в суспільній географії. Методи багатовимірної класифікації суспільно-географічних об'єктів. Моделювання траєкторії розвитку соціогеосистем у фазовому просторі. Моделювання полів взаємодії соціогеосистем та суспільно-географічних об'єктів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	сем	ін	ср
	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Сутність сучасних технологій в суспільно-географічних дослідженнях						
<i>Разом за розділом 1</i>	<i>120</i>	<i>10</i>	<i>8</i>	<i>6</i>		<i>96</i>
Розділ 2. Застосування сучасних технологій в суспільно-географічних дослідженнях						
<i>Разом за розділом 2</i>	<i>120</i>	<i>10</i>	<i>10</i>	<i>12</i>		<i>88</i>
Усього годин	240	20	18	18		184

4. Теми практичних та семінарських занять

ПЗ	№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Оцінка (бали)
П1	1	Робота з літературними джерелами за темою дисертаційного дослідження, поглиблення понятійно-термінологічного апарату. Дискусія.	4	10
	2	Формулювання проблеми наукового дослідження. Проблеми аналізу та синтезу в дисертаційному дослідженні, обґрунтування його логічної побудови та стадійності. Дискусія.	4	
П2	3	Вибір та обґрунтування комплексу методів для виконання наукового дослідження. Дискусія.	4	10
	4	Первинна статистична обробка емпіричного матеріалу засобами MS Excel, SPSS. Формування інформаційної бази наукового дослідження. Дискусія.	4	
П3	5	Пошуковий варіантний кластерний аналіз в SPSS. Порівняльний аналіз результатів, Інтерпретація прийнятого варіанту. Дискусія.	4	10
	6	Визначення діючих факторів. Факторний аналіз в SPSS. Інтерпретація гіпотетичних факторів. Дискусія.	4	
П4	7	Обґрунтування методів просторового аналізу. Виконання просторового аналізу за спеціальними програмними засобами. Інтерпретація результатів, визначення просторових закономірностей та особливостей. Дискусія.	4	10
	8	Аналіз часових рядів. Дослідження часового тренду засобами MS Excel. Виявлення періодичності, частотний аналіз. Тренд-аналіз й інтерпретація його результатів. Дискусія.	4	
	9	Підсумкове обговорення результатів досліджень.	4	
Всього			36	40

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Опанування теми: «Теоретична географія. Напрями сучасних наукових географічних досліджень». Опитування в рамках практичного заняття	16
2	Опанування теми: «Основні географічні закони і закономірності (широтна зональність, висотна поясність, азональність, природні територіальні комплекси, соціально-економічні територіальні системи і комплекси, економічне районування тощо). Приклади власних досліджень». Опитування в рамках практичного заняття	18

3	Опанування теми: «Інформаційна концепція взаємодії суспільства і природи. Її інтерпретація на прикладі власного емпіричного матеріалу». Опитування в рамках практичного заняття	16
4	Опанування теми: «Динамічні, статичні, емпіричні, теоретичні закони суспільної географії. Класифікація законів суспільної географії за О. Шаблієм. Система суспільно-географічних законів». Опитування в рамках практичного заняття	16
5	Опанування теми: «Основні методологічні підходи (географічний, системний, синергетичний, інформаційний та історичний) у власному дослідженні». Опитування в рамках практичного заняття	20
6	Опанування теми: «Основні тенденції розвитку методології географічної науки». Опитування в рамках практичного заняття	16
7	Опанування теми: «Системний та просторовий аналіз і їх застосування у власних дослідженнях». Опитування в рамках практичного заняття	18
8	Опанування теми: «Застосування інформаційних технологій у власних дослідженнях». Опитування в рамках практичного заняття	20
9	Опанування теми: «Застосування ГІС-технологій у власних дисертаційних дослідженнях». Опитування в рамках практичного заняття	46
	Усього:	184

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено

7. Методи навчання

- проблемного викладу;
- частково-пошукові;
- дослідницькі методи.

8. Методи контролю

- усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- перевірка практичних робіт та індивідуального завдання;
- тестове опитування та письмовий контроль;

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом		
П1	П2	П3	П4	Разом		
10	10	10	10	20	60	100

П1, П2 ... – практичні роботи.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література:

1. Геттнер А. Географія. Її історія, зміст та методи <https://archive.org/details/Geografiia.EeIstoriiaSushchnostIMetody>
2. Голіков А. П. Математичні методи в географії / А. П. Голіков, І. Г. Черванев, А. М. Трофимов. – Харків, 1996. – 140 с.
3. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : Монографія у 2-х т. / Михайло Дмитрович Гродзинський. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – т.1. – 431 с.
4. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : Монографія у 2-х т. / Михайло Дмитрович Гродзинський. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – т.2. – 503 с.
5. Іщук С. Нові форми геопросторової організації постіндустріального суспільства і регіоналізації України / С. Іщук // Львівська суспільно-географічна школа. Мат. міжнар. наук. сем. – Львів: ЛНУ, 2005. – С. 272-279.
6. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил і територіальна організація виробництва / Степан Іванович Іщук. – К.: Вид. Паливода А. В., 2002. – 260 с.
7. Луцишин П. Територіальна організація суспільства (основи теорії): Навчальний посібник / П. Луцишин, Д. Клімонт, Н. Луцишин. – Луцьк, Вежа, 2001. – 334 с.
8. Мезенцев К. В. Методи дослідження в суспільній географії: традиції і новації / К. В. Мезенцев // Економічна та соціальна географія. – 2013. – Вип. 1(66). – С. 31-42.
9. Мороз С.А., Онопрієнко В.І., Бортник С.Ю. Методологія географічної науки: Навчальний посібник. - Київ: Заповіт, 1997. – 333 с.
10. Немець К. А. Інформаційна взаємодія природних і соціальних систем: Монографія / Костянтин Аркадійович Немець – Х.: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2005. – 428 с.
11. Немець К. А., Немець Л. М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу / Навчальний посібник // К. А. Немець, Л. М. Немець. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 170 с.
12. Немець К. А. Дослідження просторової взаємодії суспільно-географічних об'єктів / К. А. Немець, Л. М. Немець, О. К. Немець // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – Вип. 6(1). – С. 20-31.
13. Немець К. А. Методика інформаційного аналізу соціально-економічного розвитку регіонів / К. А. Немець, О. К. Немець // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Регіон – 2008: стратегія оптимального розвитку», Харків, ХНУ, 2008. – С. 242-246.

14. Немець К. А. Моделювання траєкторії розвитку регіональних соціогеосистем України / К. А. Немець // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2009. – Вип. 7 (2). – С. 66 – 80.
15. Немець К.А., Немець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. Харків: РВВ ХНУ, 2013. – 189 с.
16. Немець Л. М. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні [монографія] / Л. М. Немець, Я. Б. Олійник, К. А. Немець. – Х.: РВВ ХНУ, 2003. – 160 с.
17. Паламарчук М. М. Соціально-економічна географія як наука та її значення для сучасної України / М. М. Паламарчук // Український географічний журнал. – 1995. – №4. – С. 7-12.
18. Петлін В.М. Системна природнича географія / В.М. Петлін. – Львів: видавничий центр ЛНУ. - 2011. – 249 с. – 249 с.
19. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії [навч. посібник] / М. Д. Пістун. – К.: Вища шк., 1996. – 231 с..
20. Сонько С. П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми / С. П. Сонько. – К.: Ніка Центр, 2003. – 287 с.
21. Топчієв О. Г. Планування територій у контексті сталого розвитку регіонів / О. Г. Топчієв // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення: Зб. наук. пр. – Херсон: ПП Вишемирський, 2005. – С. 118 – 123.
22. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика / О. Г. Топчієву. – Одеса, 2005. – 632 с.
23. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії [підручник для студ. географ. спеціальностей вищих навч. закладів] / О. Г. Топчієв – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
24. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії [підручник] / О. І. Шаблій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 444 с.
25. Шаблій О. І. Математичні методи в соціально-економічній географії [навч. видання] / О. І. Шаблій. – Львів: Світ, 1994. – 304 с.
26. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 744 с.
27. Browne K. Gender and Geography // Encyclopaedia of Human Geography / Edited by B. Warf. – SAGE Publications Ltd, 2006. – P. 157–178.
28. Cultural Geography. A Critical Dictionary of Key Concepts / Edited by D. Atkinson, P. Jackson, D. Sibley, N. Washbourne. – London, I.B.Tauris & Co Ltd, 2005. – 222 p.
29. Del Casino JR. V. Social Geography: A Critical Introduction. – John Wiley & Sons, 2009. – 336 p
30. Del Casino JR. V.J., Thomas M., Cloke P. Panelli R. (Eds). A Companion to Social Geography. – John Wiley & Sons, 2011. – 568 p.
31. Geography and Geographers. Anglo-American human geography since 1945 / By Ron Johnston, James Sidaway, 2016
32. Gold John Robert. An introduction to behavioural geography / Oxford University Press, 1980. 290
33. Gregory D. Humanistic geography // The Dictionary of Human Geography. – London: Willey-Blackwell Publishing, 1986. – P. 207;
34. Haggett P. Geography: a Global Synthesis / Peter Haggett // Pearson Education, 2001
35. Haggett P. Models in Geography, 1967
<https://www.researchgate.net/publication/249872044> Chorley RJ and Haggett P editors
1967 Models in geography London Methuen

36. Haken H. Synergetic Agents [Elektronische Ressource] / Haken, Hermann. - Weinheim : Wiley-VCH, 2012, 1., Auflage
37. Harvey D. Justice, Nature and the Geography of Difference/ *David Harvey*; 1996
38. History of Geographic Thought <https://www.researchgate.net/project/History-of-Geographic-Thought>
39. Kearns R., Collins D. Health geography // A companion to health and medical geography / Ed. by T. Brown, S. McLafferty, G. Moon. – Blackwell Publishing Ltd., 2010. – P. 15-32.
40. Knox P., Pinch S. Urban Social Geography. – Harlow: Pearson Education Ltd, 2010. – 373 p.
41. Ley D. Social Geography // The Dictionary of Human Geography / Ed. by D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. Watts, S. Whatmore. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2009. – P. 692-694;
42. Mayer J. Medical Geography // A companion to health and medical geography / Ed. by T. Brown, S. McLafferty, G. Moon. – Blackwell Publishing Ltd, 2010. – P. 33-54.
43. Panelli R. Social Geography // Encyclopedia of Human Geography / Ed. B. Warf. – London: SAGE Publications, 2006. – P. 430-434;
44. Pitzl G.R. Social Geography // Encyclopedia of Human Geography. – Greenwood Publishing, 2004. – P. 231-232.
45. Pratt G. Feminist geographies // The Dictionary of Human Geography / Edited by D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. J. Watts, and S. Whatmore. – Blackwell Publishing Ltd, 2009. – P. 244–248.
46. Sharp J. Humanistic geography // The Dictionary of Human Geography / Edited by D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. J. Watts and S. Whatmore. – 2009. – P. 356-358
47. Smith S.J., Pain R., Marston S.A., Jones J.P. (Eds.) The SAGE Handbook of Social Geographies. – London: SAGE Publications, 2010. – 614 p.
48. Smith S.J., Pain R., Marston S.A., Jones J.P. Introduction: Situating Social Geography // The SAGE Handbook of Social Geographies. – London: SAGE Publications, 2010. – P. 1-39;
49. The dictionary of human geography / D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. J. Watts and S. Whatmore (Eds.). – Wiley-Blackwell, 2009. – P. 692–694.